

Змагальна діяльність найсильніших гравців першого темпу з волейболу у світовій першості

Ляхова Т.П.

Харківська державна академія фізичної культури

Анотація. Для змагальної діяльності волейболістів характерна постійна зміна ситуації у зв'язку з безперервним бажанням суперників руйнувати плани один одного та нав'язувати свою гру. Розглядаючи основні характеристики змагальної діяльності найсильніших гравців першого темпу, можливо стверджувати, ці гравці і є основні в руйнуванні атакуючих дій супротивника. Вони повинні враховувати розташування всіх гравців, особливо місце знаходження зв'язуючого гравця, положення м'яча передбачати дії партнерів, розгадувати дії суперника, швидко реагувати на зміни в ситуації, що склалася і приймати рішення про найбільш доцільну дію, своєчасно, як правило, дуже швидко, та ефектно її виконувати. При швидкості гри ступень терміновості вирішення завдань, що залежить від швидкості дій гравця першого темпу, значно підвищується.

Ключові слова: волейбол; змагальна діяльність; нападаючий удар; техніко-тактичні дії.

Вивчення змагальної діяльності нападаючих гравців на основі обробки статистичних показників гри дозволило виявити значущі і часто застосовувані техніко-тактичні дії нападаючих гравців високої кваліфікації з урахуванням їх ігрового амплуа.

Основними техніко-тактичними діями нападників незалежно від їх ігрового амплуа, безперечно, є нападаючий удар, який стає вирішальним технічним елементом у сучасному волейболі. З усіх характеристик гри нападаючий удар оцінено як найважливіший, техніка його виконання зберігає тенденцію до збільшення силових показників, і 55% виграних командою очок приносять успішні дії у нападі. Саме тому чоловічий волейбол характеризується високою руховою активністю та збільшенням атлетичної підготовки нападників (Демчишин, & Пилипчук, 2001; <https://www.fivb.com/>).

Розподіл між нападниками по кількості виконання нападаючого удару не однаковий. Так, найбільшу частку завантаження в нападаючих діях здійснює діагональний гравець, другим по значущості участі у нападаючих діях є гравець другого темпу і найменше атак встигає реалізувати гравець першого темпу. Слід відзначити, що показник результативності атак гравця першого темпу значно нижчий, ніж гравців іншого амплуа. Незважаючи на невелику кількість нападаючих ударів за гру, ефективність цих ударів, у відсотковому еквіваленті вище у гравців першого темпу, це говорить про те, що передача на

виконання нападаючого удару виконується у виняткових випадках. По даним наукових видань, статистів, тренерів, гравець першого темпу частіше за всіх виконує стрибкове навантаження, бо він крім нападаючих ударів змушений виконувати імітаційні дії та активно працювати на блоці.

Для того, щоб успішно організовувати тренувальний процес гравців першого темпу, необхідно знати специфіку їх змагальної діяльності та ефективність окремих компонентів гри в захисті та нападі. Це дозволить цілеспрямовано вести підготовку волейболістів з урахуванням специфіки їхньої змагальної діяльності. Спеціальна підготовка гравця першого темпу визначається результативною технікою блокування, умінням швидко виконувати нападаючий удар з короткого розбігу та успішно переміщуватися вздовж сітки (Ермаков, 1990).

На думку багатьох провідних волейбольних тренерів та спеціалістів нападаючий удар першим темпом має низку специфічних особливостей. За місцем гравець першого темпу може атакувати поруч із зв'язуючи гравцем, або на відстані від нього. Це залежить від індивідуальних можливостей нападаючих гравців команди, від майстерності гравців які беруть участь у прийомі м'яча після подачі суперника, вдалих дій гравців першого темпу та наявності у команді добре підготовленого зв'язуючого гравця (Гамалій, & Шльонська, 2014; Лисянський, et al., 2007).

З появою у складах команд гравців ліберо, ігрові функції яких обмежуються оборонними діями, з'вилась можливість міняти на задній лінії саме гравців першого темпу, центральні гравці найчастіше найвищі в команді волейболісти, а значить мало ефективні при грі у захисті.

На протязі останніх років видатні науковці, тренери провідних команд світу зазначали що середній зріст волейболістів збільшується, тобто вимоги до антропометричних даних зростають. Для визначення сьогоденного стану даних показників у світовому волейболі були взяті ростові показники гравців першого темпу трьох найсильніших команд світу та національної збірної України, яка вперше за 24 роки взяла участь у такому турнірі і зразу посіла сьоме місце з двадцяти чотирьох учасників (<https://www.fivb.com/>).

Середній ростовий показник гравців цього амплуа у команди Італії, яка виграла цей чемпіонат, склав – 205,25 см, у збірної Польщі, яка посіла другу сходинку, цей показник становить – 203,25, у збірної Бразилії, яка була третьою – 203,4 см, у гравців збірної України цей показник становить – 204 см. Найвищими гравцями цього амплуа є Матеуш Боляк (210 см) збірна Польщі та Юрій Семенюк (210 см) збірна України, а найнижчим центральним блокуючим був Володимир Остапенко (198 см) збірна України.

Середній вік гравців першого темпу склав: Італія – 25,5 років, Польща – 27, 25 років, Бразилія – 31 рік, збірна України – 29,5 років (<https://www.fivb.com/>).

Результативність гравця першого темпу розглядається в ефективності його атакуючих дій та в основній роботі на блоці. Так, згідно статистичних

даних чемпіонату світу кращим гравцем першого темпу став центральний блокуючий збірної Аргентини Агустін Лосер, який набрав 72 очка: безпосередньо у нападі – 48 очок, 17 – очок були набрані після успішного блокування, і 7 очок він заробив виконуючі дуже агресивну подачу. Центральний блокуючий збірної Польщі Матеуш Бенек з 66 очками посів друге місце, центральний блокуючий збірної Бразилії Лукас Сааткамп з 63 очками був третім у цьому списку кращих, гравець збірної України посів дев'яте місце з 46 очками увійшовши до десятки кращих гравців цього амплуа.

Згідно статистичним даних до першої десятки кращих гравці чемпіонату гравці першого темпу не увійшли, лише дев'ятнадцяте місце було у центрального блокуючого збірної Аргентини. Це факт на думку багатьох фахівців вказує на недостатньо результативну гру волейболістів першого темпу (<https://www.fivb.com/>).

Важливим показником змагальної діяльності гравця першого темпу є якість виконання подачі м'яча. Насамперед необхідно зазначити, що кількість подач м'яча в середньому має найбільший показник, навіть в порівнянні з нападаючим ударом, але не всі гравці даного амплуа володіють агресивною подачею і тому коефіцієнт ефективності даного технічного прийому не дуже високий. Гравці першого темпу віддають перевагу більш стабільній плануючій подачі, внаслідок чого помилок роблять менше за інших (Гамалій, & Шльонська, 2014).

Змагальна діяльність волейболістів здійснюється протягом 50–180 хв. в одній зустрічі. За час гри волейболіст виконує 120–220 прийомів гри, приблизно стільки ж переміщень у різний спосіб. Змагальна діяльність складається з активних, робочих фаз, тривалість їх у середньому 8,7 с.

У гри гравець першого темпу перебуває у середньому 3,7 хвилини, а відпочиває десь приблизно 3 хвилини. Враховуючи кількість очок набраних командою у партії заміни гравця першого темпу відбуваються приблизно 3-4 рази за партію, у момент коли була здійснена заміна гравця частота серцевих скорочень в середньому становить 112 ударів на хвилину, така низька частота серцевих ударів пояснюється тим, що гравець першого темпу в момент заміни виконував лише подачу, і більш в ніяких активних діях не приймав участь. Безпосередньо перед поверненням на майданчик показник пульсу знижувався до 96 ударів на хвилину (Вознюк, 2017).

Висновки. Таким чином, аналіз літературних джерел та статистичних звітів показав, що сучасний волейбол зберігає потребу в універсально підготовлених висококваліфікованих нападниках першого темпу (центрального блокуючих).

Література:

Артеменко, Б.А. (2013). Особенности использования комбинационных схем игры в нападении во время волейбольных матчей. *Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта*, 12, 10–14.

- Ермаков, С.С. (1990). Компьютерная регистрация и обработка результатов соревновательной деятельности в волейболе. Проблемы соревновательной деятельности. *Тези науково-практичної конференції. Харків*, 124.
- Демчишин, А.А., & Пилипчук, Б.С. (2001). Підготовка волейболістів. Київ. Здоров'я.
- Всесвітня федерація волейболу <https://www.fivb.com/>
- Вознюк, Т.В. (2017). *Сучасні ігрові види спорту: теорія та методика викладання: навчальний посібник*. Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю.
- Гамалій, В.В., & Шльонська, О.Л. (2014). Моделювання нападаючих дій волейболістів високої кваліфікації. *Слобожанський науково-спортивний вісник*, 6(44), 24–29.
- Лисянський, В.К. Стрельникова, Е.Я., & Ляхова, Т.П. (2007). Расчет модельных параметров волейболистов разных амплуа. *Слобожанский науково-спортивний вісник*, 11, 108–113.

Відомості про автора:

Ляхова Тамара Петрівна –
старший викладач кафедри спортивних та рухливих ігор
E – mail: tamaraliahova29@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0003-4853-0513>
Харківська державна академія фізичної культури

Надійшла до редакції 14.01.2023 р.